

Advies van de FG aan DG CBS: Basisprincipes bij verwerkingen van microgegevens bij werk voor derden.

5.1.2.e

FG CBS

projectnummer Klik en typ projectnummer
 Klik en typ sector
 16 januari 2018

samenvatting Klik en typ de samenvatting
trefwoorden Klik en typ de trefwoorden

1. Inleiding

Het CBS krijgt steeds meer maatwerkverzoeken welke niet als doel hebben statistische uitkomsten te genereren. Die verzoeken omvatten, naast de verwerking van microgegevens, ook de levering van deze (micro)gegevens.

Deze nota geeft de basisprincipes onder welke voorwaarden aan dergelijke verzoeken voldaan kan worden gegeven de wettelijke context van het CBS. De basisprincipes geven houvast bij het beoordelen van de opdracht. Mogelijke opdrachten welke niet voldoen aan deze basisprincipes zullen altijd vooraf meer expliciet bekeken moeten worden door de juristen binnen het CBS en de functionaris gegevensbescherming. De nota geeft daarnaast geen antwoord op de vraag of het CBS dergelijke opdrachten wil uitvoeren. Dat laatste is een beleidskwestie.

2. Algemene principes en overwegingen

Algemene basisprincipes en uitgangspunten:

- De wetten waar het CBS mee te maken heeft zijn de CBS-wet en de WBP (in 2018: de AVG¹ en de Uitvoeringswet AVG);
- De CBS-wet is een specifieke wet en gaat daarmee boven een algemene wet als de AVG.
- Conform de CBS-wet: Gegevens worden slechts zodanig openbaar gemaakt dat daaraan geen herkenbare gegevens over een afzonderlijk persoon, huishouden, onderneming of instelling kunnen worden ontleend, tenzij, ingeval het gegevens met betrekking tot een onderneming of instelling betreft, er een gegronde reden is om aan te nemen dat bij de betrokken onderneming of instelling geen bedenkingen bestaan tegen de openbaarmaking;
- Het CBS heeft geen wettelijke verplichting fouten in basisregistraties te melden;
- Het CBS mag kennis en tooling leveren als maatwerk;
- De AVG geldt als aanvulling op de CBS-wet. De AVG geeft bijvoorbeeld invulling aan privacy by design, privacy by default, dataminimalisatie, de functionaris voor gegevensbescherming, etc.
- Het CBS wil niet doorleveren. Bij doorleveren, hoe efficiënt ook voor de opdrachtgever, kan het CBS in een discussie terecht komen of persoonsgegevens wel of niet terecht aan anderen geleverd of terug geleverd worden. Het is namelijk niet altijd duidelijk of een opdrachtgever over de data mag beschikken én of de opdrachtgever de beoogde verwerking mag uitvoeren. Ook zijn er bij derden verdienmodellen bij het leveren van data. Het CBS wil daar niet tussen zitten. Terug leveren kan wel maar dan onder voorwaarden. Zie hiervoor hoofdstuk 3. Bij terug leveren wordt alleen informatie gebruikt welke de opdrachtgever ook daadwerkelijk geleverd heeft. Er vindt dus geen verrijking plaats met CBS informatie. Daarnaast stelt het CBS wel namens andere instellingen microbestanden beschikbaar op de RA omgeving voor externe onderzoekers.
- Administratieve verwerkingen: Efficiëntie winst bij de opdrachtgever is voor het CBS geen zelfstandig argument voor het aanvaarden van een maatwerkopdracht. Er zal altijd een statistisch argument moeten zijn: de meerwaarde voor het CBS of de statistische gemeenschap.
- Persoonsgegevens in de zin van de AVG: alle informatie over een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon („de betrokkene”);
- Vertrouwelijke gegevens van het CBS in het kader van de CBS-wet: naast persoonsgegevens ook microgegevens over geïdentificeerde of identificeerbare bedrijven, instellingen, huishoudens én niet-natuurlijke personen.
- Iedere maatwerkverwerking moet aan de standaard CBS beveiligingseisen voldoen. Let met name op de bewaartermijnen: regel dit in het contract. En let ook op het feit dat soms met een BSN gewerkt wordt en niet met een RIN. Dit vraagt extra voorzichtigheid.

3. Voorwaarden per type levering

Bij de verschillende soorten maatwerk (onderzoek door veelal het centrum voor beleidsstatistiek, maatwerktafel, statistiek betaald door Ministerie, SCP e.d., remote access e.d.) worden meestal microgegevens verwerkt. Tot op heden wordt bijna altijd vereist dat er een publicatie gemaakt wordt die (al dan niet tegen betaling) ook toegankelijk is voor anderen dan de opdrachtgever.

Deze eis komt steeds meer onder druk door vragen van de buitenwereld op basis van het beschikbaar komen van steeds meer mogelijkheden. Vandaar dat twee nieuwe type maatwerkopdrachten onderscheiden kunnen worden waarbij in beide gevallen wordt uitgegaan van een levering zonder dat er een publicatie wordt gemaakt (zie onderstaande tabel). In deze gevallen worden de uitkomsten dus alleen verstrekt aan de opdrachtgever en worden deze dus niet aan derden verstrekt.

¹ Algemene verordening gegevensbescherming: een EU-verordening welke rechtstreeks van toepassing is in alle landen de EU.

	Uitkomsten beschikbaar voor derden	Uitkomsten niet beschikbaar voor derden (nieuw type)
Levering onbeveiligde microdata	Paragraaf 3.4	Paragraaf 3.1
Geen levering onbeveiligde microdata	Paragraaf 3.3 (RA-omgeving, huidig maatwerk etc)	Paragraaf 3.2

Paragraaf 3.1. en 3.2 bevatten de voorwaarden waaronder deze nieuwe opdrachten aanvaard mogen worden. Overeenkomst daarbij is dat er een statistisch of wetenschappelijk doel moet zijn: de opdracht moet bijvoorbeeld leiden tot een door het CBS gewenste kwalitatieve verbetering van de statistiek.

3.1 Voorwaarden voor maatwerkverwerkingen waarbij onbeveiligde microgegevens terug geleverd worden.

Onder deze groep vallen twee soorten onderzoek

Sommige opdrachtgevers willen graag dat het CBS werkzaamheden uitvoert om bijvoorbeeld de verschillende data van de opdrachtgever te koppelen. Het CBS beschikt bijvoorbeeld over de technische kennis en de opdrachtgever niet. Dergelijke opdrachten mogen wettelijk onder de volgende voorwaarden worden uitgevoerd:

1. Het CBS heeft een daadwerkelijk belang bij de levering. Een paar opmerkingen:
 - a. Kwaliteitsverbetering 'tot het gaatje' is vanuit statistisch oogpunt niet altijd noodzakelijk.
 - b. Alleen een economisch belang voor het CBS, het genereren van omzet, is onvoldoende. Ook het behalen van efficiencywinst voor de opdrachtgever is een onvoldoende reden voor het uitvoeren van dit type opdrachten.
 - c. Het CBS wil en hoeft wettelijk ook geen verwerkers in de zin van de AVG te zijn als er een daadwerkelijk belang is. De verwerking valt onder de CBS-wet. Wel moeten er afspraken zijn over datalekken en bewaren.
2. Het CBS verzekert zich ervan dat de opdrachtgever de microgegevens mag verwerken conform de opdracht. Denk aan: mag beschikken over en mag koppelen. Vooral dit laatste punt is niet altijd triviaal.
3. Het CBS levert geen CBS-informatie.
Dit houdt in dat de records alleen informatie bevatten welke de bronhouder al daadwerkelijk geleverd heeft. Dit impliceert ook dat het RIN niet gebruikt mag worden in het proces om bestanden te koppelen. Het RIN bevat immers CBS- informatie waarover niemand anders beschikt. Daarnaast vraagt statistisch koppelen een andere betrouwbaarheid dan administratief koppelen. Er is een ander risico op onterechte koppelingen. Het CBS levert informatie terug welke de opdrachtgever zelf ook had kunnen genereren als deze over bijvoorbeeld voldoende kennis of kunde beschikte.
4. Het CBS levert niet door.
Dit is een verdieping van de vorige twee punten als extra verzekering. Als een opdrachtgever niet beschikt over de gegevens is het de vraag of deze ook mag beschikken over deze gegevens. Verder zijn CBS-gegevens vaak al verrijkt met CBS-informatie. En CBS-informatie mag in dit proces niet gebruikt worden. Alleen de informatie welke daadwerkelijk geleverd is door de opdrachtgever wordt gebruikt in het proces.

Een voorbeeld hiervan is de leegstandsmonitor. Gemeenten hebben zelf alle data in huis om de administratieve leegstand te bepalen. Daarvoor moeten verschillende bestanden aan elkaar gekoppeld worden. Veel gemeenten hebben niet de kennis en ervaring om dat te doen. Het is voor heel Nederland efficiënter (en eenduidiger) als het CBS dat voor alle gemeenten doet. De resultaten daarvan kunnen worden terug geleverd aan gemeenten als microdata

3.2 Voorwaarden voor maatwerkverwerkingen van microgegevens waarbij geen microgegevens geleverd worden en geen publicatie gemaakt wordt.

Sommige opdrachten vragen het CBS analyses uit te voeren op de kwaliteit van bestanden. Onder voorwaarden mag het CBS deze opdrachten uitvoeren zolang er geen microgegevens geleverd worden en zolang er een daadwerkelijk CBS belang is. Het resultaat lijkt op een 'statistiek': het is een tabel maar deze wordt niet gepubliceerd voor het grote publiek.

Punt 3 en 4 hierboven is niet van toepassing: CBS-informatie mag gebruikt worden. Ook het RIN mag ingezet worden. De punten (1 t/m 2) zijn wel onverkort geldig:

1. Het CBS heeft een daadwerkelijk belang bij de levering. Een paar opmerkingen:
 - a. Kwaliteitsverbetering 'tot het gaatje' is vanuit statistisch oogpunt niet altijd noodzakelijk.
 - b. Alleen een economisch belang voor het CBS, het genereren van omzet, is onvoldoende. Ook het behalen van efficiencywinst voor de opdrachtgever is een onvoldoende reden voor het uitvoeren van dit type opdrachten.
 - c. Het CBS wil en hoeft wettelijk ook geen verwerkers in de zin van de AVG te zijn als er een daadwerkelijk belang is. De verwerking valt onder de CBS-wet. Wel moeten er afspraken zijn over datalekken en bewaren.
2. Het CBS verzekert zich ervan dat de opdrachtgever de microgegevens mag verwerken conform de opdracht. Denk aan: mag beschikken over en mag koppelen. Vooral dit laatste punt is niet altijd triviaal.

Waarschuwing 1: Let wel op bij onthulling bij levering van de tabel of andere data! Bij onthulling worden microgegevens geleverd en valt daarmee onder het type maatwerk zoals beschreven in paragraaf 3.1.

Waarschuwing 2: maak ook heel expliciet aannemelijk dat de werkzaamheden indirect t.b.v. de kwaliteitsverbetering van de CBS-statistiek uitgevoerd worden! **Anders valt de verwerking niet onder de CBS-wet!** Als er geen CBS-statistiekbelang is dan wordt de opdracht niet uitgevoerd.

3.3 De voorwaarden bij maatwerkverwerkingen van microgegevens waarbij geen onbeveiligde microgegevens geleverd worden en wel een publicatie gemaakt wordt (kan worden)

Hierbij worden de standaard beveiligingsnormen van het CBS gevolgd en wordt de publicatie gecontroleerd door het CBS.

Onder de derde categorie valt het grootste deel van het maatwerk. Het betreft hier o.a.

1. Maatwerktabellen die worden gefinancierd door een opdrachtgever worden beschikbaar gesteld aan derden via de website van het CBS.
2. Een bijzondere vorm van maatwerktabellen zijn tabellen die beschikbaar zijn voor alle partijen die bereid zijn ervoor te betalen. De kosten worden daarmee verdeeld over meerdere betalende partijen. Er is in dit geval niet één bepaalde opdrachtgever bereid de volledige kosten te betalen.
3. Remote access: deze principes liggen vast in de standaarden voor remote access en onderzoek door (veelal) het Centrum voor Beleidsstatistiek en worden in deze nota niet nader beschreven. Werkzaamheden in het kader van city deals, UDC's, data allianties met Ministeries e.d. vallen binnen deze groep.

De Data alliantie Strafrechtketen valt niet helemaal onder de beschreven gevallen in paragraaf 3.1 tot en met 3.3, omdat hiervoor aparte afspraken gemaakt zijn met de opdrachtgever over o.a. het doorleveren van data. .

3.4 De voorwaarden bij maatwerkverwerkingen waarbij wel onbeveiligde microgegevens geleverd worden aan derden.

Deze 'derden' kunnen zowel specifieke instellingen zijn als het 'grote publiek'.

In de wet staat: *De in het eerste lid bedoelde gegevens worden slechts zodanig openbaar gemaakt dat daaraan geen herkenbare gegevens over een afzonderlijk persoon, huishouden, onderneming of instelling kunnen worden ontleend, tenzij, ingeval het gegevens met betrekking tot een onderneming of instelling betreft, er een gegronde reden is om aan te nemen dat bij de betrokken onderneming of instelling geen bedenkingen bestaan tegen de openbaarmaking.*

Het betreft hier gevallen waarin of wettelijk (of EU-regulation) is vastgelegd dat gegevens over (veelal) individuele instellingen worden gepubliceerd of waarbij door de instelling of onderneming toestemming is verstrekt om gegevens te publiceren. Denk hierbij aan de bijstandsuitkeringenstatistiek waarbij gegevens per gemeente (als uitvoeringsorganisatie en dus niet als regio) worden gepubliceerd. WOZ-waarden aan BiZa, Landbouwgegevens en Gegevens Buitenlandse handel aan Eurostat, IV3-bestanden van gemeenten. Waarschijnlijk zijn er nog meer voorbeelden in het CBS.

Versiehistorie en distributie

Versie	Datum	Beschrijving van de wijziging	Auteur
1.0.p1	dd-mm-jj	Initiële versie	PID
	dd-mm-jj	Geplande update.	

Versie	Distributie
1.0.p1	